

PÄÄTELMÄT

Asia: ETA:n neuvoston 62. istunnon päätelmät (Bryssel, 27. toukokuuta 2026)

1. Euroopan talousalueen neuvoston 62. istunto pidettiin Brysselissä 27. toukokuuta 2026 Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltiota edustavan energia-, kauppaa- ja teollisuusministerin Michael Damianosin toimiessa istunnon puheenjohtajana. Kokoukseen osallistui Norjan ulkoministeri Espen Barth Eide, Liechtensteinin ulko-, ympäristö- ja kulttuuriministeri Sabine Monauni, Islannin ulkoministeriön valtiosihteeri Martin Eyjólfsson sekä Euroopan komission ja Euroopan ulkosuhdehallinnon edustajia. ETA:n neuvoston jäsenet keskustelivat ETA-sopimuksen yleisestä toimivuudesta ja kävivät periaatekeskustelun kilpailukyvyyn ja vihreän kasvun varmistamisesta sisämarkkinoilla.
2. ETA:n neuvosto korosti ETA-sopimuksen jatkuvaa ja kasvavaa merkitystä EU:n ja ETA:n EFTA-valtioiden suhteiden olennaisena perustana. Sopimuksella vahvistetaan yhteisiä arvoja ja demokratian periaatteita, sitoutumista sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestykseen, yksilönvapauksia, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia.

3. ETA:n neuvosto korosti näiden yhteisten arvojen ja periaatteiden pohjalta, että sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen ylläpitäminen edellyttää myös yhtenäistä vastausta maailmanlaajuisiin turvallisuushaasteisiin.
ETA:n neuvoston jäsenet toistivat horjumattoman tukensa Ukrainan itsenäisyydelle, suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle maan kansainvälisesti tunnustettujen rajojen sisällä. He aikovat edelleen osallistua rauhanpyrkimyksiin erityisesti halukkaiden koalition kautta sekä yhteistyössä Yhdysvaltojen kanssa ja antavat koordinoitusti samanmielisten kumppaneiden ja liittolaisten kanssa kattavaa poliittista, rahoituksellista, taloudellista, humanitaarista, sotilaallista ja diplomaattista tukea Ukrainalle ja sen kansalle muun muassa tehostamalla maailmanlaajuisia toimintaansa. He ilmoittivat myös tukevansa kattavaa, oikeudenmukaista ja kestäväää rauhaa, joka perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjaan ja kansainväliseen oikeuteen.
4. ETA:n neuvosto oli tyytyväinen unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan sekä Islannin, Liechtensteinin ja Norjan ulkoministerien väliseen ministeritason poliittiseen vuoropuheluun, jossa osallistujat kävivät epävirallisen keskustelun ajankohtaisista yhteistä etua koskevista ulkopoliittisista kysymyksistä. Se korosti, että on tärkeää jatkaa käytäntöä, jossa ETA:n EFTA-valtioiden virkailijoita kutsutaan mukaan EU:n neuvoston työryhmissä käytäviin poliittisiin vuoropuheluihin.
5. ETA:n neuvosto tähdensi, että geopoliittisen epävarmuuden aikana on ratkaisevan tärkeää parantaa kaikkien 30 sisämarkkinoihin kuuluvan valtion turvallisuutta, häiriönsietokykyä, strategista riippumattomuutta ja kilpailukykyä sekä saada aikaan konkreettisia tuloksia Euroopan väestön ja yritysten hyväksi. Se korosti sellaisten vahvojen ja hyvin toimivien sisämarkkinoiden merkitystä, jotka perustuvat neljään vapauteen sekä yritysten yhtäläisiin ja oikeudenmukaisiin kilpailuedellytyksiin, joilla ehkäistään haitallisia käytäntöjä ja edistetään talouskasvun ja uusien työpaikkojen luomisen edellytyksiä kaikkialla ETA:ssa.
6. ETA:n neuvosto painotti, että EU:n ja ETA:n EFTA-valtioiden yhteisen edun mukaista on säilyttää sisämarkkinoiden eheys ja tasapuoliset toimintaedellytykset, kun kehitetään uusia politiikkoja ja aloitteita, joilla pyritään vastaamaan nykyisiin geopoliittisiin haasteisiin.

7. ETA:n neuvosto korosti sisämarkkinoiden tarjoamia merkittäviä etuja sekä EU:n ja ETA:n EFTA-valtioiden tiiviin yhteistyön merkitystä ja tunnusti tässä yhteydessä ETA:n EFTA-valtioiden myönteisen ja arvokkaan osuuden ETA:n kannalta merkityksellistä lainsäädäntöä ja ohjelmia koskevien päätösten valmisteluprosessissa. Se tähdensi, että ETA:n EFTA-valtiot edistävät osaltaan yhteistä pyrkimystämme kohti avoimia ja hyvin valmisteltuja toimintapolitiikkoja. Lisäksi ETA:n neuvosto korosti, että on tärkeää kutsua ETA:n EFTA-valtioiden ministerit asiaankuuluviin epävirallisiin ministerikokouksiin ja konferensseihin. Se ilmoitti arvostavansa sitä, että puheenjohtajavaltio Kypros ja tulevat puheenjohtajavaltiot jatkavat tätä käytäntöä.
8. ETA:n neuvosto tunnusti kansainvälisen kaupan haasteet tänä aikana, jona maailmanlaajuiset toimitusketjut ovat koetuksella, ja vahvisti sitoutumisensa avoimeen, oikeudenmukaiseen ja kestävään kauppaan sekä painotti sääntöihin perustuvan kauppajärjestelmän merkitystä. ETA:n neuvoston jäsenet sopivat tekevänsä tiivistä yhteistyötä mielekkäiden tulosten aikaansaamiseksi Kamerunissa maaliskuussa pidetyn Maailman kauppajärjestön 14. ministerikokouksen tulosten pohjalta.
9. ETA:n neuvosto totesi, että on tarpeen jatkaa käynnissä olevaa työtä niiden EU:n säädösten määrän vähentämiseksi, joita ei ole vielä otettu osaksi ETA-sopimusta, jotta voidaan taata oikeusvarmuus ja yhdenmukaisuus ETA:ssa ETA-sopimuksen 102 artiklan mukaisesti. Samalla se totesi, että käsittelyruuhka oli edelleen merkittävä, ja korosti tarvetta tehostaa toimia ja jatkaa tiivistä yhteistyötä pitkään avoimina olleiden asiakokonaisuuksien sisällyttämiseksi pikaisesti, jotta voidaan taata oikeusvarmuus ja yhdenmukaisuus ETA:ssa sekä varmistaa sisämarkkinoiden moitteeton toiminta. Lisäksi ETA:n neuvosto korosti, että on tärkeää varmistaa EU:n säännösten oikea-aikainen saattaminen osaksi kansallista oikeusjärjestelmää.

10. ETA:n neuvosto korosti EU:n ja ETA:n EFTA-valtioiden tiiviin yhteistyön merkitystä taloudellisen turvallisuuden ja häiriönsietokyvyn vahvistamisessa. Vaikka ETA-sopimus ei kata ulkomaankauppa- ja tullipolitiikkaa, ETA:n neuvosto on tyytyväinen jatkuviin keskusteluihin tiiviistä yhteistyöstä ETA-sopimuksen soveltamisalan ulkopuolisilla politiikan aloilla, muun muassa siitä, miten tällaisia kysymyksiä voidaan parhaiten lähestyä kilpailukyvyn varmistamiseksi ja sisämarkkinoiden eheyden säilyttämiseksi.
11. Sisämarkkinoiden kilpailukyvyn vahvistamiseksi ETA:n neuvosto painotti, että on tärkeää luoda yrityksille, pk-yrityksille ja innovoinnille suotuisa ympäristö ja vähentää strategisia riippuvuuksia herkällä aloilla. Se oli tyytyväinen koontiehdotusten mukaisiin pyrkimyksiin yksinkertaistaa sääntöjä ja vähentää hallinnollista taakkaa heikentämättä ennustettavuutta, toimintapoliittisia tavoitteita, korkeita standardeja tai sisämarkkinoiden eheyttä ja suhtautui myönteisesti puhtaan teollisen kehityksen ohjelman tavoitteisiin tehdä hiilestä irtautumisesta Euroopan teollisuuden kasvua edistävä tekijä. ETA:n neuvosto panee samalla tyytyväisenä merkille kehotukset laatia uusia kunnianhimoisia koontialoitteita ja yksinkertaistamisaloitteita.
12. ETA:n neuvosto korosti, että on tärkeää jatkaa tiivistä yhteistyötä EU:n ja ETA:n EFTA-valtioiden välillä niiden ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteiden saavuttamiseksi sekä Pariisin sopimuksen ja Kunmingin-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehyksen tavoitteiden ylläpitämiseksi.
13. ETA:n neuvosto tunnusti varman, turvallisen, kohtuuhintaisen, kestävän ja vähähiilisen energiansaannin kriittisen merkityksen ja totesi olevan tärkeää puolustaa Euroopan energiainfrastruktuuria hybridi- ja muilta uhkilta. Se korosti, että hiilestä irtautumista ja kilpailukykyä koskevan kattavan strategian olisi tarjottava ennustettavuutta teollisuuden kannalta ja pyrittävä houkuttelemaan yrityksiä Eurooppaan sekä laajentamaan ja ylläpitämään niiden toimintaa Euroopassa. ETA:n neuvosto painotti myös tarvetta hyödyntää kaikilta osin turvallisten ja kestävien vähähiilisten energialähteiden merkittävää potentiaalia ETA:ssa erityisesti syventämällä markkinoiden yhdentymistä ja jatkamalla rajatylittävää yhteistyötä. Siten edistettäisiin maailmanlaajuisia tavoitteita kolminkertaistaa uusiutuvan energian kapasiteetti ja vahvistettaisiin Euroopan energiavarmuutta.

14. ETA:n neuvosto korosti hiilen hinnoittelun keskeistä roolia siirtymisessä puhtaaseen energiaan sekä EU:n ja ETA:n EFTA-valtioiden yhteistyön jatkamista EU:n päästökauppajärjestelmän kehittämisessä ja pani merkille tulevan arvioinnin saarten, syrjäisimpien alueiden ja syrjäseutujen lentoliikenneyhteyksistä, mukaan lukien kilpailukykyyn ja hiilivuotoon liittyvät näkökohdat sekä ympäristö- ja ilmastovaikutukset. Se oli tyytyväinen käynnissä olevaan työhön ETA:n EFTA-valtioiden sisällyttämiseksi hiilirajamekanismiin ja suhtautui myönteisesti tavoitteisiin ja toimiin, jotka koskevat liikennealan siirtymistä puhtaaseen energiaan 55-valmiuspaketin yhteydessä.
15. ETA:n neuvosto pani merkille sotilaallisen liikkuvuuden paketin ja korosti, että on tärkeää varmistaa tiivis yhteistyö sellaisten paketin osien osalta, jotka koskevat ETA:n EFTA-valtioita ja ETA-sopimusta.
16. ETA:n neuvosto korosti kilpailukykyisen, oikeudenmukaisen ja häiriönsietokykyisen digitaalisen siirtymän merkitystä sekä Euroopan aseman vahvistamista strategisten digitaaliteknologioiden alalla. Se tähdensi, että tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden turvaaminen, toimituksellinen riippumattomuus ja toimittajien suojelu ovat olennaisen tärkeitä toimivan demokraattisen yhteiskunnan kannalta digitaalisella aikakaudella. ETA:n neuvosto korosti, että on tärkeää sisällyttää digipalvelusäädös ja digimarkkinasäädös ETA-sopimukseen. ETA:n neuvosto totesi lisäksi, että on tärkeää vahvistaa kyberturvallisuutta ja lisätä koordinoitua ihmisten, instituutioiden ja kriittisen infrastruktuurin suojelemiseksi hybridiuhkilta.
17. ETA:n neuvosto tunnustaa tekoälyn mahdolliset taloudelliset, yhteiskunnalliset ja ympäristöhyödyt ja korostaa, että on tärkeää sisällyttää tekoälysäädös osaksi ETA-sopimusta ja panna se tehokkaasti ja johdonmukaisesti täytäntöön samalla kun hyödynnetään Euroopan koko tekoälypotentiaali tekoälyn soveltamisstrategian, tekoälyn maanosa - toimintasuunnitelman ja eurooppalaisen dataunionistrategian kaltaisten aloitteiden mukaisesti. Tässä yhteydessä ETA:n neuvosto painottaa tarvetta edistää innovaatiomyönteisiä olosuhteita, varmistaa korkealaatuisen datan ja laskentakapasiteetin saatavuus sekä vahvistaa Euroopan tekoälyekosysteemiä kilpailukykyyn ja häiriönsietokykyyn parantamiseksi.

18. ETA:n neuvosto korosti pitävänsä tärkeänä ETA-sopimuksen sosiaalista ulottuvuutta, joka pitää sisällään työoikeuden, työterveyden ja -turvallisuuden sekä sukupuolten tasa-arvon. Se pani tyytyväisenä merkille edistymisen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa. Kyseessä on kehys, jonka tavoitteena on osallistavampi, häiriönsietokykyisempi ja kilpailukykyisempi Eurooppa. ETA:n neuvosto totesi myös, että on tärkeää tiivistää terveysalan yhteistyötä. ETA:n neuvosto korosti tässä yhteydessä, että on tärkeää edistää innovointia terveys- ja biotieteiden aloilla Euroopassa potilaiden ja terveydenhuoltojärjestelmien edun mukaisesti. ETA:n neuvosto odotti mielenkiinnolla EU:n lääkelainsäädännön ja eurooppalaisen terveystietoalueen täytäntöönpanoa sekä tiiviimpää yhteistyötä terveysuhkiin varautumisessa ja reagoinnissa.
19. ETA:n neuvosto kehotti käymään jatkuvaa vuoropuhelua osana seuraavan rahoituskauden (2028–2034) EU:n ohjelmien valmistelua, jotta voidaan varmistaa uusien ohjelmia koskevien asetusten varhainen sisällyttäminen ETA-sopimukseen ottaen huomioon ETA:n EFTA-valtioiden ETA-sopimuksen mukaiset osallistumisoikeudet, sanotun kuitenkin rajoittamatta monivuotisesta rahoituskehyksestä parhaillaan käytäviä EU-tason neuvotteluja.
20. ETA:n neuvosto muistutti, että ETA-sopimuksessa määrätään osallistumisesta sisämarkkinoihin, ja muistutti tässä yhteydessä myös, että ETA:n EFTA-valtiot osallistuvat ETA:n sisäisten sosiaalisten ja taloudellisten erojen vähentämiseen ETA:n ja Norjan rahoitusjärjestelmien kautta sopimuspuolten hyödyksi. Näin edistetään kaikkien ETA-sopimuksen sopimuspuolten välisten kaupallisten ja taloudellisten suhteiden jatkuvaa ja tasapainoista vahvistumista ETA-sopimuksen 115 artiklan mukaisesti. ETA:n neuvosto oli tyytyväinen ETA:n EFTA-valtioiden ja useimpien edunsaajavaltioiden kahdenvälisen yhteisymmärryspöytäkirjojen ja ohjelmiasopimusten tekemiseen, jotta voidaan vahvistaa selkeä kehys ja aikataulu rahastojen tehokkaalle ja oikea-aikaiselle täytäntöönpanolle. ETA:n neuvosto odotti mielenkiinnolla kahdenvälisen yhteisymmärryspöytäkirjojen tekemistä kaikkien edunsaajavaltioiden kanssa mahdollisimman pian.

21. ETA:n neuvosto korosti, että sopimuspuolten on arvioitava uudelleen pöytäkirjassa 38 D olevan 10 artiklan perusteella tarvetta käsitellä taloudellisia ja sosiaalisia eroja ETA:n alueella ja aloitettava arvioinnin perusteella tulevat neuvottelut seuraavista rahoitusjärjestelmistä hyvissä ajoin ennen vuosien 2021–2028 rahoitusjärjestelmien voimassaolon päättymistä, jotta vältetään puutteet täytäntöönpanossa ja mahdollistetaan tulevien rahoitusnäkömyien tehokas ja vaikuttava suunnittelu.
22. ETA:n neuvoston jäsenet korostivat, että kalastusasioissa on erittäin tärkeää tehdä rakentavaa ja osallistavaa yhteistyötä, jonka olisi oltava tasapainoista ja molempia osapuolia hyödyttävää, erityisesti Koillis-Atlantilla yhteisesti tärkeiden kantojen kestävän hoidon osalta. He totesivat, että on tärkeää jatkaa avoinna olevien yhteisten kalastuspoliittisten kysymysten käsittelyä niiden ratkaisemiseksi, ja tunnustivat samalla kalastuksenhoitoa koskevien kahdenvälisen vuoropuhelujen merkityksen. Lisäksi jäsenet korostivat tarvetta toteuttaa toimenpiteitä laittoman ja kestäättömän kalastuksen hillitsemiseksi Koillis-Atlantilla.
23. ETA:n neuvoston jäsenet pitivät valitettavana, että Koillis-Atlantin makrillikanta on heikentynyt vakavasti ja ymmärsivät, että on tärkeää päästä nopeasti kattavaan ja oikeudenmukaiseen jakosopimukseen kaikkien rannikkovaltioiden kesken.
24. ETA:n neuvosto vahvisti kalojen ja muiden merestä peräisin olevien tuotteiden kauppaa koskevassa ETA-sopimuksen yhdeksännessä pöytäkirjassa esitetyt sitoumukset.
25. ETA:n neuvosto muistutti ETA-sopimuksen 19 artiklan mukaisista sopimuspuolten sitoumuksista ja kehotti sopimuspuolia jatkamaan vuoropuhelua tarkoituksena tarkastella uudelleen maataloustuotteiden kaupan edellytyksiä, jotta ne voivat vapauttaa kauppaa asteittain maatalouspolitiikkojensa puitteissa. ETA:n neuvosto kannusti sopimuspuolia toteuttamaan jalostettujen maataloustuotteiden kauppajärjestelmän uuden uudelleentarkastelun ETA-sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevien 2 artiklan 2 kohdan ja 6 artiklan puitteissa kaupan edistämiseksi edelleen tällä alalla.